

A hatalom kommunikációját a kutatás legfőképpen három, egymással érintkező, egymást gyakran átfedő tudomány szempontjából vizsgálja: *szemiotika*, *kritikai szövegtan* (CDA) és *pragmatika*. E három tudományág szerinti a vizsgálat lehetővé teszi és igényli is más tanszékek, illetve tudományok kutatóinak bevonását is (pszichológia, szociológia, etika, médiatudomány, nyelvészet, pedagógia stb.). A kutatás felöleli a tanszék közös kutatási témáit és a tanszék tagjainak egyéni kutatásait. Az egyéni kutatásoknak közös szempontokat nyújt a három tudomány.

A kutatást a tanszék közösen folytatja a Miskolci Akadémiai Bizottság Kommunikációtudományi Munkacsoportjával, alkalmanként a Szemiotikai Társasággal és a Retorikai Műhellyel.

Andok Mónika

Hozzáfűzések a hatalom kommunikációjához

A hatalom kommunikációja elnevezésű, Bencze Lóránt professzor által összeállított tanszéki kutatási programhoz szeretném a következő gondolatokat hozzáfűzni.

Definíció

Arról, hogy mi a hatalom, mindenkinek van valamiféle tapasztalata, mivel a társas együttélés velejárója. A definícióval mégis meggyűlik a bajunk. Egyrészt találunk rá, összegyűjthetjük számos tudományág definícióját. Ezek a hatalom más-más arcát mutatják majd meg, esetleg ellentmondhatnak egymásnak. „Az *intencionalisták* nézete szerint a hatalomgyakorlás feltételezi egy azonosítható cselekvő intencióit, míg a *strukturális*ak szerint a hatalom a személytelen társadalmi struktúrák sajátossága.” (A Magyar Nagylexikon *hatalom* szócikkből.) Lehet részfeladatunk ezen megközelítések összegyűjtése és vázlatos bemutatása is, hogy legyen kitekintésünk. Mindenképpen érdemes beleolvasnunk a szociológusok¹, politológusok írásaiba, melyek elkülönítik az egyéni – kollektív, látens – manifeszt, struktúra – folyamat jelentéseit a hatalomnak. A másik probléma, helyesebb talán megoldandó feladatról beszélni, hogy kommunikációelméleti szempontból megfogalmazzuk, mi a hatalom. Lesz-e ágensünk? Úgy gondolom: lesz. A struktúrának csak erősítő vagy gyengítő funkciója lehet.

¹ Luhmann például médiumnak tartja a hatalmat. A médiumot ő abban az értelemben használja, hogy növeljük vele a kommunikáció valószínűségét. (Mivel a kommunikáció a luhmanni elméletben valószínűtlen.)

Ágens

Ki gyakorolja a hatalmat? A szöveg mindig meg fogja mutatni. Látens módon vagy nyíltan? A nyíltat mindig könnyű megmutatni. A rejtőzködőt nehezebb, mert mindig új utakat keres. Hogyan éri el a legitimitását egy hatalom? A pluralista társadalmakban melyik világmagyarázat kerekedik felül (ideiglenesen), s mit tesz azért kommunikációs szempontból, hogy pozíciójában maradjon?

Mediatizáltság

A bevezető dolgozatban olvashatjuk, hogy manapság már nem a fizikai erőszakon van a hangsúly, hanem a mediatizált hatalomgyakorláson. Szívesen feldolgoznám – mivel amúgy is folyton vonz a történeti perspektíva – ezt a szálát. Természetesen a magam lehetőségeihez mérten. Főleg a magyar viszonyokra koncentrálva, s nagyjából a napisajtó megjelenésétől kezdve. Hogyan kommunikált a hatalom a XVIII. század végén, XIX. XX. században és mostanság? Ennek szövegtipológiai oldala is lenne: A Magyar Hírmondó 1781-ben, napilapként, közölni köteles II. József türelmi rendeletét. Vagyis szó szerint ismertet egy törvényt. (Sőt, bármit, amire a Helytartótanács kötelezi.)² Kossuth politikusként új műfajt (szövegtípust) honosít meg, amikor vezércikkeket kezd írni. A reformkortól kezdve az 1870-80-as évekig ezeket politikusok írják, 1880-tól már újságírók. Mit jelent ez a hatalom kommunikációja szempontjából? Hogyan jutunk el a XXI. század politikusi blogjaihoz.³

Ide kapcsolódik másik kedvenc terepem, a publicus–privatus szétválasztása a nyilvánosságtörténetben, és ennek nyomon követése a magyar viszonyok tekintetében.

Ne hagyjuk figyelmen kívül magát a médiát sem, mely a figyelem irányításával maga is hatalomra tesz szert. A média miként kommunikálja a saját hatalmát?

Ritualizáltság

Rendkívül érdekes lehet egy antropológiai áttekintés a hatalom rítusairól. Koronázás, detronizálás, elnöki beiktatás, évertékelés, bizalmatlansági indítvány – szavazás, megszegényítés, kiközösítés, illetve ezek megjelenése a mai médiában.

² Ezzel azt is szeretném jelezni, hogy a cenzúra léte is beletartozik a hatalom kommunikációjába.

³ Most hallottam, hogy az új brit konzervatív vezető David Cameron blogjában kis házi videók is letölthetők, melyeken reggelit készít a gyerekeinek stb.